

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Rapport 2007:16

*Socialtjänstens och skolans arbete
mot hedersrelaterat våld*

Kompetensutveckling och samverkan

Resultat av enkätundersökning 2006

RAPPORT 2007:16

ISSN 1403-168X

FÖRFATTARE Lasse Johansson, projektledare, lasse.johansson@o.lst.se

och Mikael Thörn, socialkonsulent, mikael.thorn@o.lst.se

ILLUSTRATION Robert Källgren

UTGIVARE Länsstyrelsen i Västra Götalands län

ENHET Rapporten är framtagen i samverkan mellan Enheten för integration och jämställdhet och socialenheten

ADRESS Södra Hamngatan 3, 403 40 Göteborg

TELEFON 031-60 50 00

FAX 031-774 27 63

BESTÄLL FRÅN www.o.lst.se under rubriken publikationer

*Socialtjänstens och skolans arbete
mot hedersrelaterat våld*

Kompetensutveckling och samverkan

Resultat av enkätundersökning 2006

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Rapport 2007:16

Innehåll

1:1 Inledning	3
1:2 Sammanfattning	3
2 Problemets omfattning	4
2:1 En majoritet av socialtjänsterna har arbetat hedersrelaterat våld	4
2:2 Var är hedersrelaterat våld vanligast?	4
2:3 Många ärenden inom socialtjänsten	5
2:4 Skolan har gett stöd till många ungdomar	5
3. Kunskapsutvecklingen	6
3:1 Allmänna kunskaper har ökat	6
3:2 Flera handläggare har mycket god kunskap	6
3:3 Länsstyrelsens material och utbildningar har haft betydelse	7
3:4 Metodikkunskaperna har ökat genom Länsstyrelsens insatser	7
3:5 Skolpersonal behöver bättre kunskaper	7
4. Samverkan mellan skola och socialtjänst	8
4:1 Allmänt om resultaten	8
4:2 Det behövs bättre kunskapsutbyte	8
4:3 Synen på information om särskilda åtgärder	9
4:4 Information om omfattningen av det hedersrelaterade våldet	9
4:5 Vet elevvårdare vilka socialsekreterare de kan vända sig till?	10
4:6 Forum för samverkan saknas på många håll	10
4:7 Brister i samverkan bekräftas	11
5 Rekommendationer	12
Bilagor	
1) Övergripande tabeller socialtjänst	13
2) Övergripande tabeller skolor	14
3) Frågeformulär socialtjänst	15
4) Frågeformulär skola	17

1:1 Inledning

Länsstyrelsen fick 2003 regeringens uppdrag att genomföra insatser för att förebygga och motverka det hedersrelaterade våldet. Allt sedan dess har det arbete som socialtjänst och skola utfört stått i centrum för Länsstyrelsens åtgärder. Det är i skolan man främst kan upptäcka problemet och där det första stödet till utsatta ungdomar bör sättas in. Det är socialtjänsten som ska ge dem som utsätts det stöd och skydd de behöver.

Mot bakgrund av att socialtjänst och skola ansetts vara de mest centrala aktörerna i arbetet både i enskilda fall och mot problemet som helhet så har också de största resurserna satts in där. Huvuddelen av både studiedagar och de föreläsningar som genomförts ute i länet har därför riktat sig till personal inom skola och socialtjänst. I Länsstyrelsens ”Spetskompetens-utbildning om hedersrelaterat våld”, som omfattade åtta studiedagar under 2006, var den största andelen deltagare personer inom socialtjänst och skola.

Rådgivningsresurser t.ex. expertgruppen och yrkesnätverken för enskilda handläggare, som möter hedersproblematik, har främst varit inriktade på att tillgodose socialtjänstens och skolans behov. Material som framställts om olika frågor i handlägningsprocessen har främst riktats till socialtjänst och skola. Mot bakgrund av att Länsstyrelsen på detta sätt haft fokus på skolans och socialtjänstens arbete har det också varit viktigt att genomföra en enklare utvärdering av kunskapsutvecklingen inom dessa verksamheter.

Genom en mindre enkät till socialtjänst och gymnasier/grundskolor har Länsstyrelsen undersökt hur de uppfattar kunskapsläget i den egna verksamheten, varifrån man hämtat kunskap och hur samarbetet i arbetet mot hedersrelaterat våld mellan skola och socialtjänst fungerar i praktiken. Utgångspunkten för enkätens frågor om hedersrelaterat våld har varit den beskrivning av problemet som görs i Socialstyrelsens rapport om Nationellt Konsultativt stöd. De samlade svaren ger intressant information och visar på behov av nya insatser på olika områden.

1:2 Sammanfattning

Enkätresultatet visar att både socialtjänst och skola i hög omfattning har arbetat med ärenden rörande hedersrelaterat våld under de senaste åren. Problematiken finns inte bara koncentrerad till ett par kommuner utan förekommer i en stor majoritet av alla de kommunala enheter i Västra Götalands län som har egen socialtjänst.

Den allmänna kunskapen om det hedersrelaterade våldets mekanismer och metodik för att handskas med enskilda ärenden har vuxit. I en stor andel av alla socialtjänster och skolor, som arbetat med hedersrelaterat våld, finns numera någon/ några som är väl insatta i problemets speciella karaktär. Kunskaperna har man till stor del ha fått genom Länsstyrelsens olika utbildningssatsningar och via olika typer av Länsstyrelsematerial. Det finns bra samarbete mellan socialtjänst och skola kring hedersrelaterat våld och andra problem för barn och ungdom. Men det finns också noterbara brister, som kräver kraftfulla insatser.

2. Problemets omfattning

2:1 Majoriteten av länets socialtjänster har arbetat med fall av hedersrelaterat våld

Västra Götalands län består av 49 kommuner. I Göteborgs kommun finns 21 stadsdelsnämnder med egna socialtjänster och i Borås finns 3 sociala block med en socialtjänst vardera. Totalt finns det således 71 kommuner/stadsdelsnämnder/sociala block som ur socialtjänstperspektiv fungerar som särskilda kommunala enheter. Av dessa 71 kommunala enheters socialtjänster har 56 besvarat enkäten, vilket betyder att svarsfrekvensen är nära 79 %.

Sexton kommunala enheter har ej besvarat enkäten. Med kännedom om dessa enheters befolkningsunderlag kan antas att bara några få av dessa haft ärenden gällande hedersrelaterat våld (HRV). Enkätresultat för dem, som haft ärenden, kan därför antas komma nära det som gällt om det varit en hundra procentig svarsfrekvens

Av de svarande har socialtjänsten i 41 kommunala enheter uppgivit att de arbetat med ett eller flera hedersvåldsärenden. Dessa utgör över 57 % av samtliga socialtjänster i länet och de återfinns i 28 av länets 49 kommuner. Det kan därför konstateras att HRV-problematik uppdagats av socialtjänsten i 57 % av länets kommuner. Detta innebär en stor ökning från tidigare. Länsstyrelsens kartläggning från år 2003 visade t.ex. att endast 14 socialtjänster inom Sjuhärad/Borås, Fyrbodol och Skaraborg då hade arbetat med HRV ärenden. Nu har 21 av socialtjänsterna i samma områden arbetat med denna problematik.

Bedömning: Hedersrelaterat våld finns i en stor majoritet av länets kommuner och risk finns att ytterligare kommuner med tiden kommer att möta problemet . Beredskap i form av kunskap om det hedersrelaterade våldets mekanismer och om socialtjänstens metoder och rutiner i dessa ärenden behövs i alla kommuner. Fortsatta utbildningsinsatser både på bredden och djupet är därför helt nödvändiga.

2:2 Var är hedersrelaterat våld vanligast?

Relativt sett är problematiken vanligast i Göteborg och i kommunerna runt Göteborg. Bland stadsdelnämnderna har 57 % arbetat med enskilda fall och i kranskommunerna är det hela 72 % som haft ärenden. Men även i Sjuhärad har större delen, 60 %, av socialtjänsterna mött problematiken. I Fyrbodol har merparten, 57 %, haft HRV-ärenden. Minst vanligt verkar problemet vara i Skaraborg , där socialtjänsten i endast 46 % av kommunerna säger sig ha arbetat med problematiken. Även när det gäller skolornas stöd till offer för hedersrelaterat våld är det Göteborg och kommunerna runt Göteborg som har störst erfarenhet av problemet. Där har skolorna get stöd till hela 243 ungdomar , vilket är över 82 % av alla som redovisats i denna undersökning.

Bedömning: I samtliga länets kommun/kommunalförbund finns socialtjänster som möter hedersrelaterat våld. Problematiken är dock mer vanlig i vissa delar av länet. Detta gäller i synnerhet för Göteborg och Göteborgsregionens kommuner, Borås/Sjuhärad och i kommunerna i Fyrbodol. Då varje enskild kommun inte har kraft, att själv sätta till särskilda resurser/insatser mot hedersrelaterat våld, är det angeläget att man i åtminstone nämnda områden genom samverkan skapar extra resurser.

2:3 Många ärenden inom socialtjänsten

Länets socialtjänster redovisar att man totalt under 2003-2006 arbetat med 244 ärenden gällande hedersrelaterat våld. Av dessa ärenden har 103 handlagts i Göteborgs kommun och Göteborgsregionens övriga kommuner har det funnits 44 ärenden. I Fyrbodals kommun har man arbetat med 52 ärenden, i Sjuhärads kommunerna 32 och i Skaraborg 13. Tillsammans har således kommunerna i Göteborgsregionens kommunalförbund haft de flesta ärendena - 147 stycken vilket är över 60 % av samtliga fall.

I undersökningen har inte efterfrågats hur många ungdomar som ingått i de olika ärendena. Att dessa varit flera än ärendena är dock självklart. Det är inte ovanligt att flera syskon drabbas och att flick- resp. pojkvänner också utsätts för hedersrelaterat våld.

Bedömning: De hedersrelaterade ärendena inom socialtjänsten i länet är återkommande och många. Socialtjänster inom länets samtliga kommun/kommunalförbund måste ha kunskap för att arbeta med dessa svåra fall. Skillnader i antalet ärenden i olika regioner antyder, att det inom vissa delar av länet finns presumtivt fler familjer där hedersrelaterat våld kan förekomma.

2:4 Skolan har gett stöd till många ungdomar

Totalt har 95 av länets skolor (38 gymnasier, 57 grundskolor) besvarat enkäten. Av dessa har 48 % av samtliga givit stöd till ungdomar med hedersproblematik. Bland gymnasierna dominerar de som haft HRV-ärenden (över 68 % av alla svaranden) medan en mindre andel (34 %) av grundskolorna har arbetat med detta problem.

För perioden 2003-2006 redovisar gymnasieskolor och grundskolor att man arbetat med 294 ungdomar som varit utsatta för hedersrelaterat våld. Av dessa återfinns 231 ungdomar inom gymnasieskolor och 63 har fått stöd i grundskolor.

Bedömning: Vissa skolors arbete med hedersproblematiken är omfattande. I takt med att skolors elevhälsoteam och lärare i högre utsträckning lär sig upptäcka ungdomar, som utsätts för detta problem, kommer skolornas insatser att förbättras. En sådan utveckling är särskilt viktig i gymnasieskolorna, där helt klart problemet oftare kommer upp till ytan än inom grundskolan.

3 Kunskapsutvecklingen

3:1 Allmänna kunskaper om det hedersrelaterade våldet har ökat

Vid tiden för mordet på Fadime Sahindal år 2002 fanns inom socialtjänsten stora kunskapsbrister om vad hedersrelaterat våld är för något och hur dess mekanismer och yttringar ser ut. Dessa kunskapsbrister har minskat kraftigt, men det finns fortfarande en del att göra på området. ’

Över 60 % av de socialtjänster, som arbetat med HRV-ärenden bedömer, att de flesta medarbetarna nu är väl insatta problematikens mekanismer, bakgrund och orsaker. Särskilt positivt är det, att i över 70 % av dessa enheter finns någon/några som anser sig mycket väl insatta .

I de enheter som inte arbetat med hedersrelaterat våld är bedömningen, att kunskaperna är något lägre. Ändock menar nära 50 % av dessa, att medarbetarna överlag känner till problemet och man har medarbetare som är mycket väl insatta.

Elevehälso teamen, som arbetat med HRV-ärenden, gör en liknande bedömning. Oavsett skolform anser nära 60 % att kunskaperna inom teamen är bra. Inom gymnasieskolorna är denna positiva bedömning något högre än vad som gäller för grundskolorna.

Bedömning: Medvetenheten och kunskaperna om HRV har ökat. Länsstyrelsens satsningar har bidragit till denna positiva utveckling. Fortfarande finns dock behov av ytterligare kunskapsökning och åtgärder för detta bör därför fortsätta ute i kommunerna

3:2 Flera handläggare med mycket god metodisk kunskap

Om de allmänna kunskaperna om hedersrelaterat våld var låg 2002 så var bristen på bra arbetssätt och rutiner i dessa ärenden ännu större. Dessa brister innebar att det fanns risk för att socialtjänsten inte såg problemen och att det begicks misstag. Ungdomar, som drabbades av hedersrelaterat våld, fick därmed inte adekvat stöd.

Inom länet har de socialtjänster, som arbetat med HRV-ärenden, kommit en bit på vägen till bättre arbetssätt och rutiner. I 25 % av dessa enheter bedömer man nu att de flesta medarbetare är säkra på handläggningsrutinerna. I över 60 % av de enheter, som haft HRV-ärenden, anser man att det finns ”några som är mycket väl insatta i metodiken”. Därmed bör de ungdomar som behöver det kunna få adekvat stöd och skydd av socialtjänsten i många fler av länets kommunala enheter än tidigare.

En liknande positiv utveckling för ett mer metodiskt arbete tycks också finnas inom skolan. Så t.ex. menar 65 % av gymnasieskolor, som haft HRV- ärenden, att ”några är mycket väl insatta i metodiken” . För motsvarande grundskolor är andelen som har några mycket kunniga nästa lika hög.

Bedömning: Det är viktigt att förstärka den allmänna kunskapen om bra arbetssätt och rutiner. Det räcker inte att allt flera socialtjänster och skolor har några som är metodiskt mycket väl insatta. Dessa kunskaper måste finnas överallt.

3:3 Länsstyrelsens material och utbildningssatsningar har haft betydelse

Det material som Länsstyrelsen distribuerat till socialtjänstens och skolans personal har haft en positiv betydelse. Över 80 % av skolorna och 73 % av socialtjänsterna, som arbetat med HRV-ärenden, anser sig ha fått kunskap om mekanismerna genom detta. Länsstyrelsens olika studiedagar anser ungefär lika stor andel ha haft betydelse för hur man fått kunskap. Flertalet anser sig ha fått mer kunskap via Länsstyrelsens material och studiedagar än på annat sätt.

***Bedömning:** När det gäller den allmänna kunskapen om vad hedersrelaterat våld är för något tycks Länsstyrelsens åtgärder haft betydelse både för socialtjänstens och skolans handläggare. Utöver detta har också skett en kunskapsutveckling om än i mindre omfattning via böcker och annat material och genom föreläsningar som ordnats av andra aktörer.*

3:4 Metodikkunskaperna har ökat genom Länsstyrelsens insatser

Även när det gäller socialtjänstens och skolornas kunskaper om metoder och rutiner i arbetet mot hedersrelaterat våld tycks Länsstyrelsens satsningar haft betydelse. Över 68 % av de socialtjänster, som arbetat med HRV-ärenden, har haft deltagare i Länsstyrelsens Spetskompetensutbildning och 60 % av enheterna har via deltagande i Länsstyrelsens övriga studiedagar fått kunskap om metodiskt arbete. Resultatet bland i synnerhet de svarande gymnasierna är likartat, även om knappt 35 % av dessa haft någon med i Spetskompetensutbildningen. Huvuddelen av de skolor och socialtjänster som haft HRV-ärenden anser också att material från Länsstyrelsen spelat en positiv roll för kunskapsutvecklingen.

***Bedömning:** Länsstyrelsens insatser för att förmedla kunskap om socialtjänstens och skolans arbetssätt i HRV-ärenden har lett till ökade kunskaper. Detta gäller oavsett om de svarande haft eller inte haft HRV-ärenden. För dem som arbetat med sådana fall har dessa insatser varit något mer betydelsefulla.*

3:5 Skolpersonal behöver bättre kunskaper

Om kunskaperna till stor del är goda eller mycket goda bland elevhälsopersonal behöver dock kunskapen om hedersrelaterat våld avsevärt förstärkas bland annan skolpersonal. Av de svarande skolorna, som har arbetat med HRV-fall, anser bara 15 % att lärarna har bra kunskap i ämnet. Kunskaperna bland skolledarna bedöms dock i högre omfattning vara bra - hela 35 % av de svarande tycker att skolledarna har bra kunskaper.

***Bedömning:** Om de svarandes bedömningar gällande lärares och skolledares kunskaper om hedersrelaterat våld stämmer så är situationen långt ifrån godtagbar. Skolledare spelar en viktig roll för att stimulera och stödja arbetet med denna svåra fråga. Lärare kan – med rätt kunskaper - upptäcka problemen och ge ett primärt stöd till utsatta. Det är därför särskilt angeläget att skolledare och lärare i högre omfattning får grundläggande kunskaper om hedersrelaterat våld. Skolverket/Myndigheten för skolutveckling men också*

kommunerna själva bör ta särskilt ansvar för detta. Länsstyrelsen bör även i detta sammanhang kunna medverka.

4. Resultat samverkan mellan socialtjänst och skola

4:1 Allmänt om resultaten

För barns och ungdomars bästa och i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa måste socialtjänsten samverka med andra samhällsorgan. Samarbetet med skolan är betydelsefullt. Detta gäller såväl på en övergripande nivå som på individnivå. Det är socialnämnden som aktivt skall verka för att sådan samverkan finns. (se SoL 5 kap § 1 a). Bestämmelser om samverkan finns även i 3 kap 1, 4, 5 §§ SoL. I olika skolformers läroplaner framhålls också betydelsen av skolans samverkan med omvärlden. Det råder därför inget tvivel om att socialtjänst och skola måste samverka då det gäller barn och ungdomar som far illa p.g.a. hedersrelaterat våld. Bra samverkan mellan dessa verksamheter kan vara avgörande för att identifiera och ge adekvat stöd till de utsatta.

Enkäterna till socialtjänst och skola har med avseende på frågor om dessas samarbete varit av likartat slag. Det betyder att svaren ger både en allmän bild av vad skola och socialtjänst konkret gjort för att informera varandra om hedersrelaterat våld och hur man från respektive verksamhet uppfattar att samarbetet fungerar. I det följande redovisas främst samarbetet för de verksamheter som haft HRV- ärenden under perioden 2003-2006. Dessa har naturligtvis störst möjlighet att se behovet av sådant samarbete. Samarbetet mellan socialtjänsten och gymnasieskolan är inte särskilt väl utvecklat i flera kommuner och/eller stadsdelsförvaltningar. Många gymnasieskolor har därför svårt att svara på frågorna. Detta därför att samarbetat kan fungera bra med några socialtjänster och mindre bra med andra. Resultatet måste därför läsas med denna reservation.

4:2 Det behövs bättre kunskapsutbyte om arbetet mot hedersrelaterat våld

Cirka 30 % av socialtjänsterna, som har haft HRV-ärenden, anser sig ha informerat skolor om sitt förebyggande arbete. Motsvarande information om skolornas förebyggande arbete har bara kommit socialtjänsten till del av 23 % av gymnasierna och 31% av grundskolorna. För alla skolformerna gäller att endast 22 % anser sig ha fått information om socialtjänstens förebyggande arbete

Drygt 31 % av socialtjänsterna har informerat skolor om socialtjänstens metodik i ärenden om hedersrelaterat våld. Drygt 27 % av skolorna, oavsett skolform, menar i sin tur att socialtjänsten informerat dem om sitt arbetssätt i HRV-ärenden. Information om skolors metodik har 27 % av gymnasieskolorna lämnat till socialtjänsten. Grundskolor, som arbetat med HRV-ärenden har varit något bättre på att ge denna information. Omkring 42 % av de svarande grundskolorna säger sig nämligen ha informerat socialtjänsten om sin metodik vid arbete i enskilda ärenden.

Vad gäller socialtjänstens uppfattning om man fått information om skolornas förebyggande arbete och metodik så är det under 20% som tycker sig ha fått sådan.

Bedömning: Det viktiga ömsesidiga informationsutbytet om förebyggande arbete och om arbetsmetodik i enskilda ärenden har hittills skett i alldeles för liten omfattning. Här behövs konkreta åtgärder som både innebär att socialtjänst och skola får bättre förståelse för varandras sätt att arbeta och för att skapa god grund för samarbete mot HRV och i

enskilda ärenden. Det behövs åtgärder från kommuner för att stimulera ökad kunskap om varandras insatser.

4:3 Synen på information kring särskilda åtgärder

I ärenden gällande hedersrelaterat våld kan det många gånger handla om stora risker för att närstående begår allvarliga brott mot en ung människa. Detta innebär att det finns skäl att arbeta på ett särskilt sätt. Det gäller t.ex. angående anmälan, avidentifierad information/konsultation och om socialtjänstens möjligheter till rådgivande och problemorienterande samtal. I det enskilda ärendet kan dessa särskilda åtgärder ha mycket stor betydelse för ett lyckosamt resultat. Skolors kunskaper sådana åtgärder är därför av synnerligen stor vikt, och det är socialtjänsten som ska se till att den kunskapen finns bland skolans elevhälsopersonal.

Av de socialtjänster och skolor, som arbetat med hedersrelaterade ärenden, framgår vad gäller nämnda särskilda åtgärder följande:

Vad gäller **anmälan till socialtjänsten** anser 63 % av socialtjänsterna sig ha givit sådan information och ungefär lika stor andel av skolorna oavsett stadium tycker de har blivit informerad om detta.

Om möjligheten till att ge **avidentifierad information/konsultation** före anmälan i dessa ärenden säger sig dock bara 39 % av socialtjänsterna ha informerat skolorna om detta. Ungefär lika liten andel av skolorna upplever att de fått information av socialtjänsten om denna åtgärd.

Information om socialtjänstens möjligheter till inledande **rådgivande och problem-inventerande samtal** anser drygt 58 % av skolorna att de fått. Bland gymnasierna är det bara 50 % som håller med om detta medan grundskolorna i hög omfattning (över 78 %) säger sig ha fått information om de rådgivande - probleminventerande samtal som kan genomföras innan en utredning startas.

Bedömning: För arbetet till stöd för enskild, som drabbas av hedersrelaterat våld, är ett allmänt bra samarbete mellan skola och socialtjänst av stor betydelse. När det gäller åtgärder såsom anmälan, avidentifierad information och socialtjänstens rådgivande/probleminventerande samtal kan en bra kunskap hos skolans elevhälsoteam vara avgörande för en lyckosam utgång för den enskilde. Det är därför inte alls bra att socialtjänsten inte informerat alla skolor, som arbetat med HRV-ärenden om dessa frågor.. Särskilt allvarligt är det att gymnasier, som arbetar med flest HRV-ärenden, inte har fått kunskap om vare sig socialtjänstens allmänna insatser eller om särskilda åtgärder. Dessa brister måste snarast avhjälpas och i synnerhet samarbetet socialtjänst – gymnasieskolor behöver utvecklas.

4:4 Information om omfattningen av det hedersrelaterade våldet

Det är svårt att få en bild av det hedersrelaterade våldets omfattning i landet som helhet. Det bör vara något lättare att ha sådan kunskap i en enskild kommun eller enskild stads- eller kommunedel. På samma sätt som socialtjänsten bör ha en god kunskap om i vilken omfattning andra problem drabbar barn och ungdomar bör man veta något om utbredningen av hedersrelaterat våld.

Knappt 20 % av socialtjänsterna säger sig dock ha informerat skolor om hur de bedömer omfattningen av HRV och på skolsidan anser sig ungefär lika liten andel att man fått sådan

information. Enligt socialtjänsten har dock informationen från skolan inte varit bättre. Bara 20% av de svarande tycker sig ha blivit informerade om problemets omfattning i skolan. Detta betyder att bland de socialtjänster och skolor, som arbetat med HRV-ärenden, så vet man inte om man har samma uppfattning om problemets omfattning.

Bedömning: För ett framgångsrikt arbete kring hedersrelaterat våld i enskild kommun, stads - eller kommunal är socialtjänstens och skolans samsyn om problemets omfattning av mycket stort betydelse. Det är utifrån denna, som behovet av gemensamma förebyggande insatser kan bedömas och ett bra arbete i enskilda ärenden utvecklas.

4:5 Vet elevvårdare vilka socialsekreterare de kan vända sig till ?

I socialtjänsternas svar gällande kunskaperna om HRV framhåller över 60 % av dem som arbetat med sådana ärenden, att man har några som är mycket väl insatta i detta arbete. För skolans elevhälsopersonal är det en stor trygghet att veta vilken/vilka socialarbetare som man särskilt bör vända sig till i HRV-fall. Av socialtjänsterna anser 65 % att skolorna fått information om vem/vilka de bör vända sig till. Andelen skolor som tycker att de fått sådan information är ungefär lika stor.

Bedömning: När det finns socialsekreterare, som är särskilt kunniga i att handlägga HRV-ärenden, är det ur skolans synpunkt viktigt att känna till detta. Genom sådan kännedom kan samarbetet fungera mycket bra, handläggningen går snabbare och lösningar för drabbad flicka/pojke bli bättre. Denna personkännedom bör också beaktas då samarbetet mellan skola och socialtjänst utvecklas

4:6 Forum för samverkan saknas på många håll

Totalt har socialtjänsterna 71 kommunala enheter besvarat enkäten. Hela 41 av dessa dvs över 57 %, har arbetat med hedersrelaterat våld. I enkäten ställs frågan: ” Finns någon formaliserad samverkan mellan socialtjänst och skolorna i kommunen eller stadsdelsnämnden där frågor om hedersrelaterat våld kan diskuteras?”

Svaren visar att det finns en formaliserad samverkan i mindre än hälften av kommunerna och stadsdelsnämnderna finns sådan särskild samverkan. Oavsett om den svarande har haft eller inte haft HRV-ärenden är andelen som ej har formaliserad samverkan med skolan densamma. Skolornas svar på samma fråga ger liknande låga resultat för förekomsten av samverkan, där hedersrelaterat våld kan diskuteras.

Bedömning: Formaliserad samverkan mellan socialtjänst och skolan där sociala frågor, inklusive HRV-problematiken, kan tas upp finns bara i enstaka kommuner/kommun- eller stadsdelar i länet. Det är en allvarlig brist för socialtjänstens och skolas samarbete till stöd för barn och ungdom i allmänhet och för de som drabbas av hedersrelaterat våld i synnerhet. I varje kommunal enhet bör denna brist snarast undanröjas och socialtjänsten bör ta på sig ansvaret för att forum för samverkan med skolan skapas.

4:7 Brister i samverkan bekräftas

En mycket stor andel (c:a 85%) av de skolor och socialtjänster, som arbetat med HRV-ärenden, anser att det finns behov av samarbete i detta arbete. Hur tycker då de svarande att samarbetet fungerar? På frågan om man tycker att samarbetet i arbetet mot hedersrelaterat våld fungerar bra menar bara drygt 36 % av socialtjänsterna att så är fallet. En lika liten andel bland skolorna tycker att samarbetet fungerar bra. Det innebär att över 60% av de svarande socialtjänsterna och skolorna, är inte nöjda med samarbetet.

Detta betyder dock inte att man i samma omfattning tycker att samarbete helt saknas. Över 85% av socialtjänsterna menar att samarbete i arbetet mot hedersrelaterat våld finns men behöver förbättras. Samma uppfattning om behovet av förbättrat samarbete har 65 % av gymnasierna och över 78 % av grundskolorna

Bedömning: Socialtjänsternas och skolornas bedömningar om hur samarbetet runt HRV-problematik fungerar bekräftar vad som framkommit i svaren på andra samarbetsfrågor. Det finns både allmänna samarbetsbrister och specifika brister vad gäller hedersrelaterat våld. Dessa resultat bör rimligen leda till både insatser för att förbättra och förstärka samverkan vad gäller hedersrelaterat våld. I varje kommunal enhet bör därför snarast ske en översyn av samarbetet mellan socialtjänst och skola

5. Rekommendationer

Resultaten av undersökningen visar att socialsekreterare och elevhälsopersonal fått ökade kunskaper om hedersrelaterat våld de senaste åren. Denna kunskapshöjning gäller både kunskaperna om problematikens mekanismer och om metodik för att arbeta med enskilda ärenden. Dessa förbättringar är positiva, men inte helt tillräckliga. Fortfarande behöver utbildningsinsatser ske för att flera skall vara väl insatta. Särskilt viktigt är detta inom de verksamheter där personalomsättningen är hög och problematiken samtidigt ofta förekommande.

Det kan också konstateras att samverkan mellan skola och socialtjänst rörande hedersrelaterat våld på många håll fungerar bra, men tyvärr inte överallt. Ett fungerande samarbete mellan socialtjänst och skola är ofta helt avgörande för att resultatet ska bli bra för utsatta barn och ungdomar. Ett väl fungerande samarbete är därför betydelsefullt såväl i arbetet mot hedersrelaterat våld som i övrigt arbete till stöd för barn och ungdom

Mot bakgrund av dessa slutsatser rekommenderas följande:

För kommunernas socialtjänster

- Stimulera medarbetare att medverka i nätverk/resursgrupper om hedersrelaterat våld
- Fortsätt höja handläggarnas kunskaper genom att bjuda in kunniga föreläsare till personalgruppen och genom att handläggare ges möjlighet delta i utbildningar på lokal eller regional nivå
- Använd de resurspersoner, som gått Länsstyrelsens ”Spetskompetensutbildning”
- Tag initiativ till stärkt samarbete och ömsesidig information mellan socialtjänsten och skolan gällande hedersrelaterat våld

För kommunernas skolor

- Stimulera personalen i elevhälsoteamet att medverka i nätverk/resursgrupper om hedersrelaterat våld
- Höj lärarnas kunskaper genom att inbjuda kunniga föreläsare till studiedagar och genom att lärare ges möjlighet delta i utbildningar på lokal eller regional nivå
- Se till att varje skolledare har god kunskap om hedersrelaterat våld
- Använd de resurspersoner inom skolan, som gått Länsstyrelsens ”Spetskompetensutbildning”
- Medverka till stärkt samarbete och ömsesidig information mellan skolan och socialtjänsten gällande hedersrelaterat våld

För socialtjänster och skolor gemensamt

- Där så inte finns - skapa tillsammans fastare fora för samverkan och information mellan socialtjänst och skola till stöd för barn och ungdom

För länsstyrelsen

- Fortsätt anordna utbildningar för socialtjänst och skolor, stimulera deltagandet av kunniga föreläsare i lokalt genomförda studiedagar och träffar
- Fortsätt förmedla viktig information om hedersrelaterat våld ut till socialtjänster och skolor
- Se till att viktigt metodmaterial om socialtjänstens och skolans insatser mot hedersrelaterat våld kommer alla socialtjänster och skolor till

Övergripande resultat socialtjänsten

Fråga: Har ni inom er enhet under perioden 2003 – 2006 handlagt några ärenden rörande hedersrelaterat våld?

Kommunala enheter	Ja	Nej	Ej svar	Totalt K-enhet	% som haft ärenden
Göteborg (21 stadsdelsnämnder)	12	3	6	21	57 %
Gbg Regionens övr. kommuner*	8	2	1	11	72 %
Sju härad (inkl Borås tre soc.block)	6	3	1	10	60 %
Fyrbodals kommuner	8	3	3	14	57 %
Skaraborgs kommuner	7	4	4	15	46 %
Samtliga kommunala enheter	41	15	16	71	57.7 %

* Kungsbacka ej inräknad –tillhör Hallands län

Fråga: Hur många ärenden med hedersrelaterat våld anser socialtjänsten att man har arbetat med under perioden 2003-2006?

Kommunala enheter	Har haft ärenden	Antal ärenden
Göteborgs stadsdelsnämnder (21)	12	103
Gbg Regionens övr. kommuner(11)	8	44
Sju härad + Borås tre soc.block)(10)	6	32
Fyrbodals kommuner (14)	8	52
Skaraborgs kommuner (15)	7	13
Samtliga kommunala enheter (71)	41	244

Tabeller för svaren på övriga frågor kan erhållas separat via
 lasse.johansson@o.lst.se mikael.thorn@o.lst.se

Bilaga 2

Övergripande resultat skolan

1. Har ni i er skola under perioden 2003 – 2006 arbetat med några ärenden där elever varit utsatta för hedersrelaterat våld?

Om frågan besvarats med Ja ange på ett ungefär hur många sådana elever som ni arbetat med 2003-06:

Komf.bund/skolor med HRV ärenden	Svar från skolor MED HRV - ärenden	Beräknat Antal HRV elever	Kom.enheter med ngn skola MED HRV probl.	Andel % HRV-elever gymn/grund totalt
Gbg/Gymn	8	138	1*	
Gbg/Grund	10	46	8	
GR/Gymn	7	48	6	
GR Grund	4	11	3	
Sju Härad Gymn	5	22	4	
Sju Härad Grund	1	1	1	
Skaraborg Gymn	4	21	4	
Skaraborg Grund	1	2	1	
Fyrbodal Gymn	2	2	2	
Fyrbodal Grund	3	5	3	
Gymn med HRV	26	231	17	78,5
Grund med HRV	19	63	16	21,5
Alla med HRV	45	294	28 **	

* Göteborgs kommun – gymnasier ej uppdelade på stadsdelsnämnder och räknas som tillhörande en kommun

** I vissa kommunenheter har både gymnasium och grundskolor haft HRV –ärenden därav bara 28 kommunenheter

Komf.bund/skolor Som INTE haft HRV- ärenden	Svar skolor INTE haft HRV ärende	Svar från skolor MED HRV - ärenden	Totalt med o utan HRV ärenden	Andel % med HRV av alla svar
Gbg/Gymn	3	8	11	
Gbg/Grund	8	10	18	
GR/Gymn	0	7	7	
GR Grund	10	4	14	
Sju Härad Gymn	4	5	9	
Sju Härad Grund	5	1	6	
Skaraborg Gymn	4	4	8	
Skaraborg Grund	4	1	5	
Fyrbodal Gymn	1	2	3	
Fyrbodal Grund	11	3	14	
Gymn EJ HRV	12	26	38	68,4
Grund EJ HRV	38	19	57	33,3
Alla EJ HRV	50	45	95	47,3

Tabeller för svaren på övriga frågor kan erhållas separat via
 lasse.johansson@o.lst.se mikael.thorn@o.lst.se

Bilaga 3

Enkät om socialtjänstens arbete mot hedersrelaterat våld

Besvaras av socialtjänstens Chef för Individ och Familjeomsorg, barn-ungdom eller motsvarande

Svarande enhet.....

Kommun.....

Stadsdelsnämnd:.....

A. Om ert arbete och kompetens

1. Har ni inom er enhet under perioden 2003 – 2006 handlagt några ärenden rörande hedersrelaterat våld? Ja ☐ Nej ☐

Om frågan besvarats med Ja ange på ett ungefär

hur många sådana ärenden som handlagts inom enheten 2003-06: c:a.....ärenden

Obs oavsett om ni haft sådana ärenden eller ej fortsatt besvara de följande frågorna

2. Jämfört med läget år 2003, hur har kunskaperna om det hedersrelaterade våldets mekanismer och uttryck utvecklats bland socialsekreterarna inom er enhet?

Kunskaperna inom enheten är i allmänhet: ☐ Bra ☐ Ej tillräckligt bra

De flesta är numera väl insatta i problematiken ☐ Stämmer ☐ Stämmer inte

Några är mycket väl insatta ☐ Stämmer ☐ Stämmer inte

Ange hur många:.....

Inte någon är ännu väl insatt i denna problematik

☐ Stämmer ☐ Stämmer inte

3. Jämfört med läget år 2003, hur har metodiken i arbetet med ärenden rörande hedersrelaterat våld utvecklats bland socialsekreterarna inom er enhet?

Enhetens metodik i dessa ärenden är: ☐ Väl utvecklad ☐ Oklar/osäker

De flesta är säkra på metodiken i dessa ärenden ☐ Stämmer ☐ Stämmer inte

Några är mycket väl insatta i metodiken ☐ Stämmer ☐ Stämmer inte

Ange hur många:.....

De som är mycket väl insatta handleder övriga ☐ Stämmer ☐ Stämmer inte

Inte någon är ännu väl insatt i särskild metodik ☐ Stämmer ☐ Stämmer inte

4. På vilket sätt har kunskaper om det hedersrelaterade våldets mekanismer och uttryck inhämtats av socialsekreterare inom er enhet

Genom deltagande i Länsstyrelsens studiedagar ☐ antal som deltagit:.....

Genom att några deltar i Länsstyrelsens pågående "Spetskompetensutbildning" ☐ antal deltagare:.....

Genom enskilda föreläsningar för enheten eller i annat forum inom kommunen ☐ föreläsare:.....

Genom material från Länsstyrelsen ☐

Genom böcker och allmänt material i ämnet ☐

På annat sätt ☐ exempel:.....

5. På vilket sätt har kunskaper om metodiken i arbetet med ärenden rörande hedersrelaterat våld inhämtats av socialsekreterarna inom er enhet?

Genom deltagande i Länsstyrelsens studiedagar ☐

Genom att några deltar i Länsstyrelsens pågående

"Spetskompetensutbildning" ☐

Genom enskilda föreläsningar för enheten

eller i annat forum inom kommunen ☐ föreläsare:.....

Genom material från Länsstyrelsen ☐

Genom egna studier och samtal ☐

Genom böcker och allmänt material i ämnet ☐

På annat sätt ☐ exempel:.....

B. Om ert samarbete med skolan

1. Har ni informerat elevvårdarna vid skolorna inom er kommuns/stadsdelsnämnd om socialtjänstens arbete när det gäller att förebygga hedersrelaterat våld?

☐ Ja

☐ Nej

2. Har ni informerat elevvårdarna vid skolorna inom er kommuns/stadsdelsnämnd om socialtjänstens metodik gällande ärenden om hedersrelaterat våld?

☐ Ja

☐ Nej

3. Har ni informerat elevvårdarna vid skolorna inom er kommuns/stadsdelsnämnd om socialtjänstens uppfattning gällande följande frågor:

a. Om anmälan till socialtjänsten i dessa ärenden	☐ Ja	☐ Nej
b. Om oidentifierad information i dessa ärenden	☐ Ja	☐ Nej
c. Om socialtjänstens möjligheter till rådgivande/probleminventerandesamtal?	☐ Ja	☐ Nej
d. Om hur omfattande hedersproblematiken antas vara i kommunen/stadsdelen	☐ Ja	☐ Nej

4. Vet elevvårdarna vid skolorna i er kommuns/stadsdelsnämnd vilka handläggare inom socialtjänsten som de bör vända sig till när det gäller ärenden om hedersrelaterat våld?

☐ Ja

☐ Nej

☐ Några speciella att vända sig till finns ej

5. Finns någon form av formaliserad samverkan mellan socialtjänst och skolorna i kommunens/stadsdelsnämnden där frågor om arbetet mot hedersrelaterat våld kan diskuteras ?

☐ Ja

☐ Nej

Om ja i vilken form, vilket forum sker dessa samverkansdiskussioner

Svar:.....

6. Hur bedömer ni samarbetet med elevvårdare inom kommunens/stadsdelsnämndens vad gäller arbetet mot hedersrelaterat våld?

Det finns inget behov av

samarbete om detta problemområde

☐ Stämmer

☐ Stämmer inte

Det fungerar inte och socialtjänsten

måste snarast initiera sådant samarbete

☐ Stämmer

☐ Stämmer inte

Samarbete finns men behöver förbättras

☐ Stämmer

☐ Stämmer inte

Det fungerar bra

☐ Stämmer

☐ Stämmer inte

7. Har ni fått information av elevvårdare vid kommunens/stadsdelsnämndens skolor om dessas arbete mot hedersrelaterat våld med avseende på följande aspekter:

a. Hur omfattande hedersproblematiken antas vara på respektive skola?	☐ Ja	☐ Nej
b. Hur man arbetar för att förebygga hedersrelaterat våld på respektive skola?	☐ Ja	☐ Nej
c. Hur respektive skolas elevvårdare arbetar för att stödja enskilda elever som söker hjälp mot hedersrelaterat våld och förtryck?	☐ Ja	☐ Nej

Övriga synpunkter

Notera nedan eventuella andra synpunkter över vilka behov ni har vad gäller fortsatt kompetensförstärkning och stärkt samarbete med socialtjänsten.

Bilaga 4

Enkät om skolans arbete mot hedersrelaterat våld

Besvaras av skolans elevvårdssteam !

Er skolans namn:.....Grund/gymn:.....
Kommun.....Stadsdelsnämnd.....

A. Om ert arbete och kompetens:

1. Har ni i er skola under perioden 2003 – 2006 arbetat med några ärenden där elever varit utsatta för hedersrelaterat våld? Ja ☐ Nej ☐

Om frågan besvarats med Ja ange på ett ungefär hur många sådana elever som ni arbetat med 2003-06: c:a..... elever

Obs oavsett om ni haft sådana ärenden eller ej fortsätt besvara de följande frågorna

2. Jämfört med läget år 2003, hur har kunskaperna om det hedersrelaterade våldets mekanismer och uttryck utvecklats inom ert team?

Kunskaperna inom teamet är i allmänhet:	☐ Bra	☐ Inte tillräckligt bra
De flesta är numera väl insatta i problematiken	☐ Stämmer	☐ Stämmer inte
Några är mycket väl insatta	☐ Stämmer	☐ Stämmer inte
Inte någon är ännu väl insatt i denna problematik	☐ Stämmer	☐ Stämmer inte

3. Jämfört med läget år 2003, hur har metodiken i arbetet med ärenden rörande hedersrelaterat våld utvecklats inom ert elevvårdssteam?

Er metodik i dessa ärenden är:	☐ Väl utvecklad	☐ Oklar/osäker
De flesta är säkra på metodiken i dessa ärenden	☐ Stämmer	☐ Stämmer inte
Några är mycket väl insatta i metodiken	☐ Stämmer	☐ Stämmer inte
		Ange hur många.....
De som är mycket väl insatta handleder övriga	☐ Stämmer	☐ Stämmer inte
Inte någon är ännu väl insatt i särskild metodik	☐ Stämmer	☐ Stämmer inte

4. På vilket sätt har kunskaper om det hedersrelaterade våldets mekanismer och uttryck inhämtats av elevvårdarna inom i ert team?

Genom deltagande i Länsstyrelsens studiedagar	☐	antal som deltagit.....
Genom att några deltar i Länsstyrelsens pågående "Spetskompetensutbildning"	☐	antal deltagare.....
Genom enskilda föreläsningar för enheten eller i annat forum inom kommunen	☐	föreläsare:.....
Genom material från Länsstyrelsen	☐	
Genom böcker och allmänt material i ämnet	☐	
På annat sätt	☐	exempel:.....
.....		

5. På vilket sätt har kunskaper om metodiken i arbetet med ärenden rörande hedersrelaterat våld inhämtats av elevvårdarna i er enhet?

Genom deltagande i Länsstyrelsens studiedagar	☐	
Genom att några deltar i Länsstyrelsens pågående "Spetskompetensutbildning"	☐	
Genom enskilda föreläsningar för enheten eller i annat forum inom kommunen	☐	föreläsare:.....
Genom material från Länsstyrelsen	☐	
Genom egna studier och samtal	☐	
Genom böcker och allmänt material i ämnet	☐	
På annat sätt	☐	exempel:.....
.....		

6. Hur upplever ni i allmänhet kunskaperna om hedersrelaterat våld i er skola

a. Bland lärarna	☐ Bra	☐ Mindre bra	☐ Dåliga
b. Bland skolledarna	☐ Bra	☐ Mindre bra	☐ Dåliga

B. Om ert samarbete med socialtjänsten

1. Har ni informerat socialtjänsten inom er kommuns/stadsdelsnämnd om skolans arbete när det gäller att förebygga hedersrelaterat våld?

☐ Ja

☐ Nej

2. Har ni informerat socialtjänsten inom er kommuns/stadsdelsnämnd om er metodik gällande ärenden om hedersrelaterat våld?

☐ Ja

☐ Nej

3. Har ni fått information av socialtjänsten när det gäller följande områden av arbetet mot hedersrelaterat våld?

d. Om anmälan till socialtjänsten i dessa ärenden	☐ Ja	☐ Nej
e. Om avidentifierad information i dessa ärenden	☐ Ja	☐ Nej
f. Om socialtjänstens möjligheter till rådgivande/probleminventerandesamtal?	☐ Ja	☐ Nej
d. Om hur omfattande hedersproblematiken antas vara i kommunen/stadsdelen	☐ Ja	☐ Nej
e. Om socialtjänstens förebyggande insatser	☐ Ja	☐ Nej
f. Om socialtjänstens metodik i enskilda ärenden	☐ Ja	☐ Nej

4. Vet ni vilka handläggare inom socialtjänsten som ni bör vända er till när det gäller ärenden om hedersrelaterat våld?

☐ Ja

☐ Nej

☐ Osäker

5. Finns någon form av formaliserad samverkan mellan socialtjänst och skolor i kommunen/stadsdelsnämnden där frågor om arbetet mot hedersrelaterat våld kan diskuteras ?

☐ Ja

☐ Nej

Om ja i vilken form, vilket forum sker dessa samverkansdiskussioner

Svar:.....

6. Hur bedömer ni samarbetet med socialtjänsten i kommunen/stadsdelsnämnden vad gäller arbetet mot hedersrelaterat våld?

Det finns inget behov av

samarbete om detta problemområde

☐ Stämmer

☐ Stämmer inte

Det fungerar inte och socialtjänsten

måste snarast initiera sådant samarbete

☐ Stämmer

☐ Stämmer inte

Samarbete finns men behöver förbättras

☐ Stämmer

☐ Stämmer inte

Det fungerar bra

☐ Stämmer

☐ Stämmer inte

Övriga synpunkter

Notera nedan eventuella andra synpunkter över vilka behov ni har vad gäller fortsatt kompetensförstärkning och stärkt samarbete med socialtjänsten.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

www.o.lst.se

